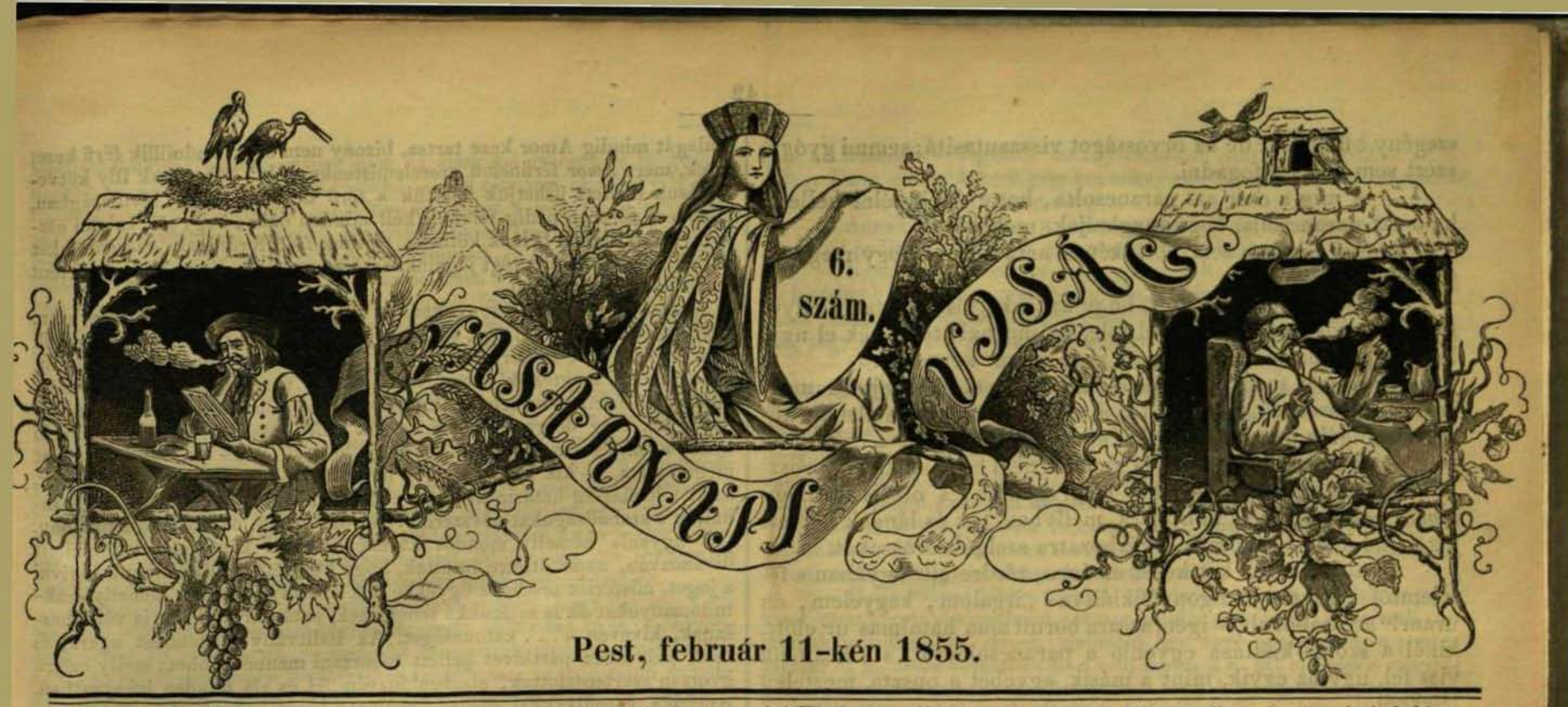

Pest, február 11-kén 1855.

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedrétű iven jelenik meg.— **Előfizetési dij helyben:** január—juniusi folyamra azaz: hat hónapra **1 ft. 30 kr.** Házhoz küldve **2 ft. pp.**

☞ **Postán elküldve** minden egyéb költség nélkül: január—juniusi folyamra azaz: hat hónapra **2 ft. pp.** — Az előfizetési dij az alulirt kiadókhoz bérmentve utasitandó. — **Landerer** és **Heckenast**, kiadók, egyetem-utcza 4. sz. a.

Az akh-tiári fogoly.

Elbeszélés

JÓKAI MÓRTÓL.

(Vége.)

Az *ágyus kutya*, a vén orosz rab, nem felelt semmit a kérdésre, csak sóhajtott, és azt a dupla aranyat szorongatta szivéhez, a mit a tábornoktól kapott.

Hiában kérdezték az orvosok: hol szenved, mi baja? nem felelt semmit. Töredezett szavaiból kivehették utóbb, hogy papot szeretne inkább, a kinek meggyónjon. Hoztak egyet a számára.

Annak nagy töredelmesen meggyónta, hogy midön ama földalatti üregben halálos kínok között fetrengett a ragályos hullák között, azon bünös gondolatra vetemedett, hogy bár ő is ollyan volna már mint azok. Ezen bünét bocsássa meg neki Isten.

Mint került oda, hogy maradt ott, miket szenvedett? azokról nem szólt semmit. Az a császár titka, azt nem kell senkinek tudni.

Nevét sem mondta meg. Láthatják arczán azt a számot. Ez az ő neve. Tán a túlvilágon is ama nagy könyvben, hol a bün és a bünhödés jegyeztetik, ezen szám alatt van beirva.

Már most csak annyit kért, hogy engedjék meghalni nyugodtan.

A másik kettő, kit szinte élve hoztak ki az aknából, lengyel elitélt rab volt, kiknél az első lehellet, melly az életre visszatérés jelét adá, átok volt Oroszország ellen.

Ezeknek hiában mondta az orvos, hogy gondoljanak életökre, hiában mondta a lelkész, hogy gondoljanak halálukra, nem törödtek sem élettel, sem halállal; csakhogy elmondhassák, ha végső lehelletükbe kerül is, miket szenvedett nemzetök, s azután miket szenvedtek ök? és végre hol van az orosznak legfájósb oldala, a hol ennyi szenvedést vissza lehessen neki fizetni.

Nem kellett nekik a nyugalom, nem az ápolás addig, míg le nem irták Szebasztopol erödeit, az orosz sereg állását, a lengyelek keserü boszuvágyát, s midön az egyik indulatos beszéde közepett elhalt, lankadó suttogással mondá a másiknak: „folytasd tovább!“

Ettöl tudták meg a numeró 725 valódi nevét, élete sorsát. Mennyit szenvedett, hogy kinoztatott gyermeksége óta, míg vén, ösz ember lett belöle.

És ennek a kiszenvedett rabnak most módjában áll ennyi szenvedésért irtózatos boszut állni; megemlékezni haldokló anyja szavára, ki egy boszu kötelességet kötött szivére és teljesíteni azt—késön, de jókor. Ő tudja Szebasztopol minden gyöngéit, fundamentomából látta azt keletkezni, érti, kiszámíthatja minden erőd rendeltetését, fájos oldalát; az egész földalatti müvezet ugy van a fejében, mint egy térképre rajzolva. Többet ér egy hadseregnél, ha felfedezi az ostromlók előtt mindazt, a mit tán Szebasztopolban sem tudnak ollyan jól, miként ő.

Miért nem cselekszi hát?

Minden kérdésre hallgat. A biztatásokra szemeit hunyja le. Midön mondják neki, hogy a kik körüle állnak, azok az ő szabaditói, kik leveszik lánczait, s szabad, boldog embert tesznek belöle, kik azért jöttek, hogy boszut álljanak azon milliók kihullt könyeiért, kifolyott véreért, kiket egy elbizott kényur vas szivének feláldozott; ollyankor csak fejét csóválja a fogoly és halkan susogja:

— A czár igazságos, a czár szent!

Társa, a lengyel, ágyáról felemelkedve dühödt szavakat beszél hozzá:

— Nem emlékszel-e rá, hogy ragályos hullákat hordattak velünk a földalatti árkokba, s midön magunkat is meglepett a borzasztó halálvész, ott hagytak félholtan a halottak között, s ránk fojták a vermet!

A fogoly csak összetette kezeit mellén:

— A czár akarata volt, a czár akarata szent.

A franczia tisztek biztatták, hogy semmitöl se féljen, itt biztosságban van közöttük, itt sem a kancsuka, sem a kozákdárda el nem éri; nincs mit tartania megrontóitól.

Illyenkor a nyomorult fogoly összeborzadt, szemeit félve forditá félre, s karjait arczáig emelte, mintha elakarná rejteni magát, és rebegve szólt:

— A czár mindenható.

Ugy látszott rajta, hogy szeretne valamit szólni, de félt; abban a nagy, rettenetes iskolában nagyon megtanitották félni. A czár erös boszuálló ur, a czár az Isten helyettese; kinek jutna eszébe panaszt emelni Isten ellen, azokért, mikkel Isten látogatta meg?

A czár akarta igy: — a féregnek nem szabad arra gondolni, hogy boszút álljon az ő urán.

Az elcsigázott ló ne panaszkodjék a hám ellen, mellyben megszakadt, a lánczos eb ne merje megugatni gazdáját.

Egy szelid arczu hölgy lépett a haldokló fogoly ágyához, egyike azon derék nöknek, kik Frankhont elhagyák, hogy nemes önfeláldozással ápolják a tábor betegeit; örangyalai a hadseregnek.

E delnö vigasztaló biztatással szólt a fogolyhoz, s kinálta enyhitő gyógyszerekkel.

A fogoly áhitattal csókolá meg az ápoló kezet, melly homlokán végig simult, s kérte, hogy imádkozzék Istenhez érette,

szegény bünösért; de az orvosságot visszautasitá; semmi gyógyszert sem akart elfogadni.

— A mig a czár azt parancsolta, hogy éljek, élni kellett; ha ő azt parancsolja, hogy meghaljak, meghalok.

Semmi biztatás sem volt képes arra birni, hogy meggyógyulására gondoljon.

Utolsó kivánata az volt, hogy azt a kettös aranyat, mellyet nyakában visel, ne vegyék el töle, ha meghal; temessék el ugy, hogy az keblén maradjon, mert azon a czár képe van.

Még azt is megsúgta ápolóinak, hogy el ne felejtsék megizenni elöljáróinak, miszerint ő a czárnak utolsó lehelletéig hüséges szolgája maradt. Mintha attól tartana, hogy a czár keze még az égbe is felhat, s ott is vannak neki hetmanjai és poroszlói, kik az ellene vétkezöket megragadják, s ott is van egy *fagyos pokol*, Szibéria mintájára, mellyben tüz és lángok helyett jég és hó között kinozzák a kárhozatra szolgált oroszokat.

Azzal felemelte két kezét az égre, térdre állt ágyában s félelemtöl reszkető hangon felkiáltva: „irgalom, kegyelem, én uram!“ arczraborult,—igen, arczra borult ama hatalmas ur elött, kinél a szolga kiáltása egyenlö a parancsolóéval, s kihez nem visz fel, ugy az egyik, mint a másik, egyebet a puszta, meztelen léleknél.

És igy halnak meg a minden oroszok birodalmában milliók és milliók, és minden évben uj milliók születnek helyettök, kik ugyanazt a sorsot élik végig, és a kiknek eszökbe nem jut, hogy miért nem jobb az élet?

Az amerikai nök gyülése.

(Farsangi merengésekkel).

Legyen szabad e czikket egy kis fenékkeritéssel kezdeni, és mellesleg ide s tova áradozni; miután én a „Vasárnapi Ujság“ iránt némi papos elöszeretettel viseltetvén, jobb szeretek annak révén egyet szólni, mint másén százat.

Valamikor mellék-névszó nélkül Amerikáról emlékezünk, mind akkor kiválólag Észak-Amerikát kell érteni; s abban viszont, nem a vad Indiánok tartományait, nem is a jeges földsarki részeket, hanem az ugynevezett *szövetséges státusokat*, mellyek lakosai nagyobbrészint Európából oda kivándorlott civilizált keresztyén polgárok, mint e kivándorlás idönkben is szakadatlanul nagyjában foly, legkivált nyugati Némethonból, mellynek fi- és nöpolgárait a kivándorlás viszketege különösen bántja.

Ezek az észak-amerikai államok pedig világszerte elhiresültek arról, hogy ott teljes szabadság uralkodik, mellynek én inkább *rakonczátlanság* czimet kivánnék adni. Az Eldorádó-féle mesés ország, ha valahol a nap alatt, ottan kereshető, és . . . feltalálható-e? az más kérdés. Ugyan Amerikában leend helye (ha leend) azon jóslat valósulásának is, mellyet *Schleiermacher*, korunkbeli pantheista philosophus és igen eredeti hittudós Berlinben, Joelnek, Kr. sz. e. 811 évvel megirott profécziája nyomán kiindulva (2, 28. 29.) plátoni szellemü *Beszédeiben* egész belső meggyőződéssel hirdetett, hogy lészen idő, mellyben tudomány és müvészség olly tökélyre fognak magasulni s annyira elterjedni, miszerint Ádám maradékai, — férfiak és nők, kézmivesek, földmivelök, napszámosok, apródok, szobaleányok, szolgák és nőcselédek, — minden teendőiket gépekkel vitetik végbe; ők maguk pedig merő szellemi és lelki foglalkozásokban kéjelegve tölthetik idejöket; lészen idő, mikor a szaktudományok és müvészetek, eddigelé csak a férfiak birtokában lévő egyedáruk, nőkre is ki fognak árasztatni, egyaránt és különbség nélkül. Már jelenleg is az amerikai szabadság — melly szerint minden ember korlátlanul saját eszére hagyatik — vajmi sok mindenféle kék zöld vadakat idéz elő! Ott egyik tulság a másikat érinti, és a határtalan szabadságnak közepette, ott garázdálkodik a rabszolgaság, minden iszonyatos jeleneteivel, mint azokat „Tamás bátya kunyhójában“ olvastuk, melly hires könyvet amerikai hölgy irta.

Én részemröl mindig haragszom Amerikára — nem is tudom hogyan — bár az mit sem törődik haragommal. Mert lelkész levén, ott én elhalhatnék éhhel, halomnyi szent áruim mellett, mellyekre lelki szükséget ott senki sem érez; és fárába soha nem juthatnék. Ugy járnék én Amerikában, mint hajdan a földre alá küldött Muzsák, midőn észt, erényt, békét és más szellemi árukat kináltak az embereknek, kincseiket szelenczékben hátukon szertehordozván és kiáltozván: „*Vegyetek észt!*“ de házakból helységekből kiüzettek, ugy hogy áruikat vizsza kellett vinniök az egekbe, mint nem kelendőket itt e földön. —

Én mindig haragszom Amerikára — meg sem mondhatom hogyan — azon okból is; hogy ott még a nők is egészen szél kaszszára*) vannak hagyva: holott nekik egy kis finom őrizet és rakoncza, de a mellynek szalagát mindig Amor keze tartsa, bizony nem árt. (Tudniillik férfi kezet értek, mert *Amor* férfinemü szerelemistenke volt.) Mert csak illy kötvetartásuk mellett üzhetjük felettük a férfi uralmat teljes biztonságban, ellenkező esetben pedig félnünk kell minden órán, hogy ők valami asszonyi praktikával belénk kötnek, rajtunk fölülfordulnak, és bennünket paradicsomból kapott régi jogainkban háborgatnak. És ez meg is történt Amerikában valósággal.

Amerikában az asszonyoknak is teljes szabadságukban állván, u. n. *meeting*-eket (olv. míting), azaz: népgyüléseket tartani, ott a hol nekik tetszik, és akkor mikor ahoz jó kedvök duzzanik; tehát ők ezt tisztán bohózatból is megteszik néha. Nem szükség megjegyezni, hogy gyüléskedéssel Amerikában sem törik fejöket falusi pórnők vagy koldus asszonyok, kik elég dolgot találnak maguk elött, csak azt győzzék: hanem urnék azok, és városi rendek, kiknek a házi kör szük tér, vagy az igazat megmondva, — kik otthon dolgot nem találnak, és találni sem akarnak, azért a háziasság határin kivül keresnek mulattatót és teendőt. Felhasználták e szabadságukat névszerint 1852-dik évben, oktober hó napjaiban. Ott ugyanis némelly mondós kávénénikék, a kártyaasztalok mellett divánozván, azon ötletre jutottak, hogy kisérletet kellene tenni, kivivni a jogot, miszerint országos ügyekbe nők is befolyhassanak; némelly szaktudományokat ők is sajátukká tehessenek, aztán hivatalokat is vállalhassanak, kivevén a . . . katonaságot. Az inditvány köztetszést nyert, és most már ahoz párthivet kellett toborzani mennél többet; melly czélra gyorsan szerteoszlottak, elszáguldozván fel és alá minden irányzatban. Amerika vaspályákkal sürüen behálozva levén, ott a közlekedés villámsebességgel történik. Az emberek ott égi madarakként röpülnek a levegőben, és Nev-York (Nyújork) tengerparti városból a fővárosba Washingtonba hamarább odaérnek, mint a . . . gólyák. Kormányi rendeletek és pletykák egyenlő gyorsasággal futják be mind a 24 szabad tartományt. Kávénénikéink tehát egy *Hopp* mondással beszaladozták egyik várost a másik után. Meg is lett nyerve ez ügyhez az amerikai hölgyeknek általános többsége: és dictum factum, — kimondták s meglett a maguk közt kifőzött határozat: „*hirdettessék népgyülés Syracusa*) városában.*“ Hogy pedig ez végetlenül galántabb gyülésnek készült, mint Európában a merőn férfiakból álló gyülések: abból kiviláglik, hogy ők az övékbe a férfiakat is teljes illendőséggel meghivták. A kitüzött napra egy tágas teremben össze is seregelt a sok hosszu-ruhás képviselő, — kabátos csak gyéren, közben közben. Elnökül egy syrakuzai tisztes asszonyság választatott; ki miután a gyülést megnyitottnak jelentette, angol nyelven előadta ez összesereglés nagy czélját. Panaszos zajt ütött, hogy e szabadság földrészében a nőnem férfiak uralma alul maig sincs *emancipálva**)*, holott azt is férfiakkal egyenlő jogok illetnék. Azért a főkormányhoz kérelmet nyujtani inditványozott, „hogy jövőre asszonyoknak is adassék meg a jog, állami tanácskozásokhoz, szavazás és választáshoz, valamint a törvények végrehajtásához is képviselőkkel járulni minden vidékekből; — továbbá a kenyértudományok közül jogot követelt, az orvosi-féle szakot tanulmányozni és a való életben nyilván gyakorlatba is venni; és általján a társadalmi állam minden működéseihez befolyni: a mikor aztán ők is emancipáltaknak tarthatnák magukat, de eddig nem.“

Most a tárgy megvitatás alá került. Szóltak hozzá vékony zengzetü hangjaikon elöször a nők, sokat feleselvén egymás közt, a dolognak mellette és ellene; de eldöntő határozat nélkül. Tartott a gyülés több napig, hozzá a férfiak csak mosolyogván, vagy közbetett gúnyos taglejtések mellett csak hallgatván egy darabig. De végre ránczbaszedett homlokkal felkelt egy angol gentleman (olv. dzsentlmen, uri ember), és jól megnyomott férfias hangon férfitársai nevében kimondá, hogy mind ebből semmi sem lesz, hogy ez hiábavaló gyüléskedés, hogy az állam békességére nézve ő legtanácsosbnak itéli, ha a nők megmaradnak jövöre is a háziasság körében; inté a nőket komolyan, hogy efféle követelésekkel felhagyván, igyekezzenek hasonlitani inkább a rejtekhelyeken illatozó ibolyához, mint a nyakát feltoló napraforgóhoz (mérges piszszegés); felhozá, miszerint ők nem laknak a *Tolvajszigeteken* (Ausztráliában), hol nőnem az uralgó fél, mellytől néha ütlegeket is kapni, a férjek szerencséjöknek tartják; megjegyzé mellesleg, hogy nőkhez iróknak lenni sem illik, mivel ők, valamint az angol paripán félszegen ülnek, ugy a költészet paripáján a *Pegazus*-on is; boszantásul még felhozá, hogy a régi görögök mind a Grácziákat, u. m. a kellemek istennéit, mind a Furiákat, mint a pokolbeli düh istennéit nő-alakokban föstötték (ismét zajos piszszegés!); ingerlé a kedélyeket azzal is, hogy a nőnem sokkal gyöngébb elmével van adományozva a természettől, mint a férfiak, mert lám a tébolydákban az ő számuk mindig fölülmulja emezekét. . . . De itten már a pajzán szónok a felzúdult nők összes seregétől letorkoltatott, és hangos *hurrah* rivalgások között a gyülésből kisompolyogni kényszerült. A gyülés is ezuttal szerteoszlott.

Utóbb még hol, és merre, és hányszor tartottak a hölgyek illy *meeting*-et, és hogy minő eredménynyel: arról semmi hirt nem foghattam, bár mint lestem a lapokat. Alkalmasint dugába dült minden, és a köve-

---

*) Köznép szájában divat, annyit jelent, mint *szabadjára*.

*) New-York tartományban fekvő és sóbányával gazdag uj városka.

**) Mancipium, latin szó, sklávot, rabszolgát jelent; emancipálni annyit tesz, mint felszabaditani.

telés megbukott; miután ez ügy ellen az amerikai orvosok is meglettek nyerve, — ezek is megint csak férfiak! — kik physicai okokkal a boncztudományból mesterkedtek bebizonyitani, hogy a nőnemnek agyvelője az, u. m. specificus súly szerint, kevesebbet nyom, mint a férfiaké; minélfogva ők csak lenge foglalkozásokra alkalmasok, és fontos ügyek nyomos felfogására nem születtek. Hiába, édes lelkeim!! Amerikában is férfiak a hatalmas fél; melly bizonyosan minden erejét felhasználta, hogy a nőket kijátszhassa, mi a nevetségessétevés által sikerült nekik leginkább. Hisz a férfiaktól Amerikában ki is kerül az afféle csintett. — Lám az ártatlan *quäcker* keresztyén-felekezetnek sem hagytak békét, és midőn nemrég New-Yorkban, isteni szolgálatra templomukba összegyültek, és közülök egy magát isteni lélektől ihletve érzett nőatyafi a szószékre fellépvén egész szent hévvel szónokolt: buzgóságában ezt egy gonosz gentlemann azzal hozta nagy zavarba, hogy a szószékkel átellenben nyitva álló templomajtón berohant, és kezében rokkát tartván, azt a nép fölé kiemelve, a nőszónoknak elébe fitította hallgatagon. Melly váratlan jelenetre a nőatyafi megzavarodva elnémult, a szószékről leszállott és az összes áhitatos hallgatóság megbotránkozva szétoszlott. Melly eset óta (hallom) a *quäckerek* szent gyüléseiket mindenkor zárt ajtók mellett tartják.

Magyarhoni nőtestvéreinknek sem tanácsolnám, hogy illy jogok kivivására valamikor kisérletet tegyenek; mert akkor biz én is, — egyébként váltig hű prókátoruk, — mellőlük szomoruan elpártolnék, és egyenesen az angol gentleman párthiveihez szegődném, szuró, csipő élczeknek egész fegyverkészletével. Ők, — igy szeretem hinni, — maguk is sokkal szerényebbek, mintsem a férfiak dolgaiba, az országos ügyekbe és kormányba beavatkozni, vagy csak gondolatukban is vágynának. — Ők egyedül az ő csendes házi körükben kivánnak működni; egyedül az ő szentháromsági tisztökben (mint feleség, gazdasszony és anya) kivánnak akadály nélkül eljárni, maguk körül áldást és örömet terjeszteni, és mindezekben férjeik méltatlan bántalmazásai által nem hátráltatni. És itt kiveszem a szót szájukból, és én mondom ki helyettök mi az, a mi alul ők is kivánhatnának emancipáltatni; miután ez ügyökben voksaikat — szegényét gazdagét egyaránt, — már meggyüjtöttem. A sok szeretetlen férj házi zsarnoksága alul kivánhatnának ők csak emancipáltatni örökre. És ez már méltó kivánság is, mellyhez pártfogásukra ezennel jobbomat nyujtom nekik, — kivált ha későbben születtem volna, és ha fiatalabb lehetnék legalább . . . 30 évvel. De igy is fogadást teszek, hogy — ha Isten még földön fölül hágy itt Dömölkön, No 5.— minden bizonynyal irandok még hosszabb merengés alakjában, egy dorgáló prédikációt a gonosz férfiakra a jövő . . . farsangon *).

Edvi Illés Pál.

Gazdasági beszélgetések.

Fa eke; vas eke.

(Egy pesti vas-árus bolt előtt ekét nézeget egy falusi ember, egy arra menő uri ember megszólitja.)

— Ugyan mit nézeget olly figyelemmel azon a vas ekén édes jó barátom?

— Biz — jó reggelt kivánok! — hát biz én azt nézegetem hogy, nem aféle eke-e ez, a mellyet annyira dicsérve felkaptak; és a mellyből már maholnap ha a földmivelő nem vesz, s csak amugy a régies fa ekével szántogat, nem csak a vas ekével szántóvető szomszédjai nevetik ki, hanem még tulajdon gyermekei is elpártolással fenyegetik az illyen magamforma embert; s inkább valamelly urasághoz kivánkoznak szegődni, csak hogy vas-ekével szánthassanak. Én hát feltevém most magamban veszek egy párt, s azokkal fiaimat megörvendeztetem. Csakkogy most már azt szeretném, ha valaki utba igazitna, s megmondogatná egyszersmind a velevaló bánásmódot. A fa ekéket kitudom ugyan választani, de ezekhez még nem értek; noha én magam is tudok faricskálni, tartok is a famunkához különféle szerszámokat, osztán — nem dicsekszem — de a mit egyszer meglátok, hacsak a szerszám hiánya akadályul nem szolgál, megcsinálom én azt. Hej az illyekre nekem jó fejem van! — Hanem az ur olly figyelemmel hallgat, mintha bizony utba akarna igazitani. Megkérem alásan, nem adhatna legalább egy kis tanácsot?

— Dehogy nem: igen szivesen, annál is inkább, mint hogy kigyelmed ollyan furó-faragó ember, legalább jobban megért; mert én nemcsak hogy utba igazitom, sőt még a bánásmódjával is a mennyire lehet megismertetem. Hanem most megengedjen kigyelmed, haza kell mennem, s aztán elmegyünk oda a hol a vas ekéket készitik; t. i. valamellyik *gazdasági gépészhez;* de hogy egymástól el ne maradjunk, jöjjön kigyelmed a szállásomra ha nem restelli.

— Köszönöm az ur szivességét: bizony jó lesz, mert odáig is beszélgethetünk.

— Látja kigyelmed; — emlékezzék csak vissza nehány évvel, hogy milly idegenséggel volt a *mezei gazdák* nagy része minden gazdasági eszközök és gépek iránt; hát még a cselédség, a kik csupán azért — nem egy helyen tudom — inkább megköszönték a béresi szolgálatot, mint hogy vas ekével szántsanak; és im most kigyelmed mondása szerint hála az Istennek — legalább ez egy eszközre nézve megforditva áll a dolog. De a nagyobbszerü gépekre nézve még most is vannak helyek, a hol azzal a rozsda és szú dolgozik.

— Annak bizonyosan a lehet az oka, hogy nem jó volt, a mi urunknál pedig az ollyaknak egy rosz padlás a helye.

— Nem épen következés, hogy rosz volt; mert sokszor azon ujan, — legfeljebb egyszeri megpróbálás után, részint a körülötte dolgozó cselédek ellenkezése, tudatlansága, s hozzá nem értősége, részint a tulajdonos, vagy annak tisztjei szakértetlensége következtében — dobják félre.

— De uram! ott voltam én magam is az uraság pajtájában, mikor egy nagy cséplőt először a munkába inditottak; jól is dolgozott vagy két nap, hanem aztán ugy elromlott, hogy ha mindég dicsérték volna is a körülötte lévők, még sem lehetett volna aztsükerrel használni. Hej pedig nagyon sürgette az idő, mert hát a vetés ideje itt volt, asztán a vetni való mag még a szalmában hevert. Mit volt mit tennie, mint béreseit a szántástól elfogni s azokkal csépeltetni, mert hisz részes cséplőket, vagy nyomtatókat a világért sem lehetett kapni, mind el voltunk foglalva a magunkéval. Hát csak azért mondom, kérem, hogy biz annak a cséplőmasinának csakugyan hibásnak kellett lenni.

— Hogy valami hibája történt, a bizonyos, miután első két nap jól ment, mert higyje el kigyelmed, sokszor ha olly csekélység, hegy csak egy srófnak mondhatnám, elvesz, elmozdul egy nagy gépből, oda a pontos járása; és ha nincs közelében ahoz értő ember a ki azt meglássa, megcsinálja, akkor „illyen rosz, amollyan rosz" hangok kiséretével azt is könynyen a padlásra sétáltatják. Pedig mindezekről jaj de könnyü volna ám a mezeigazdáknak segiteni, még pedig csekély kiadással. De most már itthon vagyunk. Tessék bemenni!

— Köszönöm. Nini, el is felejtém mondani, hogy az uraság kovácsa eleget studirozott a körül a cséplő gép körül, és még sem tudott rajta semmit is észre venni, pedig értelmes ember ám, még az órát is meg tudja igazitani. A multkor az én órámat is helyrehozta — az igaz ugyan, hogy mikor tizenkettőt kellene ütni, egyet sem üt — hanem azért jól jár.

— Hagyjuk ezt most abba, s térjünk viszsza az ekére. Mondja meg kigyelmed nekem, hogy szántó földjök milly minőségü? és az ottani uraság milly ekékkel szántat; mert csaknem minden földnek megvan ám a maga ekéje, s ép azért csinálják azt olly különféle alakban, — s aztán a gazdák is majd egy, majd más, és majd jó majd hibás észrevételeket mondanak a gépészeknek.

— A mi földünk buzát termő fekete föld; négy ökrön szoktuk a szántást vető alá tétetni, — noha az uraság, az egy ugarlást kivéve, csak kettesben szántat,—pedig vas ekével ám! és azok még most is nehezebbeknek látszanak nekem, mint a fa ekék.

— Hogy kettesben szántat, azt igen bölcsen teszi, s abból is kitetszik, hogy az ekék sem lesznek hát nehezebbek. Egyébiránt vegyük, hogy nem könnyebbek, nem annyira megy-e félnap négy ökörrel két ekébe fogva, mint kigyelmed egész nap egy ekével, ha mingyárt az ekék egyformák volnának is? Már pedig az ökör, ha alkura léphetne, szivesebben szántana kettesben félnap, mint kigyelmed szerint egész nap. Próbálja meg egyszer, s fogasson be két-két ökröt egy ekébe, s fogasson ismét négy ökröt egy másik ekébe, és állitsa őket külön egyegy hold földbe; de hogy a teher egyenlő legyen, tehát a két ökrös ekékkel — a mélységét meghagyva — fogasson csak felényit; mert hiszen csak igy lehet egyszerre bevégezniök, igaz e? Azután, hogy mellyik két ökörre jut több teher, arra-e, a ki négyesben, vagy arra a ki kettesben szánt? próbálja ki azt is. Egyébiránt, hogy a kettes fogatukra kevesebb teher jutott, mennyivel jobb munka történt és mennyivel kevesbül a baj két ökörreli szántásnál, azért már ha nem kezeskedném is, maga befogja látni. Hanem miért tartja kigyelmed a vas ekét nehezebbnek a fánál, mondja meg csak?

— Hát, barázda — azaz hogy egy árok választja földemet az uraságétól, s kiereszteskor megpróbáltam egyszer emelgetni, de biz az uram mi türés tagadás, nagyon nehéz.

— E szerint tehát azt hiszi kigyelmed, hogy a földben is annyival nehezebb? Sohse hidje azt: *nem lehet nehezebb a roszul készült fa ekénél még a kötött kerekü kocsi sem,* kivált mikor azzal, közmondás szerint, „tavaszi alá sárban" kora tavaszszal akarunk szántani; bezzeg talpallik egyre, noha a béres egész terhével rajta függ, mégis — miután egyet is fordult barázdakészités nélkül — kénytelen a dolgot vagy abba hagyni nehány napra, vagy pedig az ekét minduntalan felfordítgatni, s ösztökével kitisztogatni. A béres természetesen illyenkor haragos, s nagyokat üt az eke talpára, mellynek következtében valamennyi ék a kődöktől és csoroszlyátul szépen kihull. Az illyen osztán az igazi nehéz eke.

— Hát a vas-ekék nem talpallanak, és vajjon mi annak az oka?

— Legalább igen ritkán: a pedig azért van, mert azoknak a talpa csak egy vékony vasból áll, nincs tehát a mihez a föld hozzá tapadjon; s aztán szántó vasa is olly keskeny, hogy az alatt a sár annyira öszve nem gyüremedhetik, meg-meg, a vas — kivált ha már megsimult — mindég könnyebben sikamlik a földbe mint a fa. Azt már kigyelmed maga is tapasztalhatta.

— És a kormánya is vasból van: a mi osztán annyira lelapitja a földet, hogy magházat is alig lehet látni; már pedig én fölülre szoktam vetni!

— Tehát millyennek kellene lenni kigyelmed szerint egy jó ekének?

*

---

*) Elvárjuk. *Szerk.*

— Ollyannak : hogy azzal akár száraz, akár nedves földbe — minden akadály nélkül — egyenes barázdát, mélyet, sekélyet, nagyot vagy kicsit fogatva hasithassunk. Továbbá nehezebb se legyen egy jól készült fa ekénél; s magházat is hagyjon maga után. Az illyenért osztán örömest adom pénzemet, mert : „a jó soh sem drága, s a rosz soh sem olcsó".

— Igaza van kigyelmednek: s az illy tulajdonokkal biró eke méltán ki is érdemlené a *tökéletes* nevet. Jaj, de mikor e tulajdonok tudtommal nincsenek együtt egy ekénél sem, minthogy kigyelmed még azt is szeretné, ha száraz földben is egyformán dolgoznék s talán még egy erővel is.

— És ha mégis valaki illyet kivánna magának szerezni, vajjon a lehetetlenséget kivánná-e az? és ha nem : ugy legyen szives nekem elmondani, hogy millyennek kellene annak lenni, hogy benne mind azon kellékek meglegyenek, a mellyeket az imént elszámlálék.

— A feladat nem épen csekély, de mégis a mennyire lehet, s a mint magamat kifejezni képes vagyok, eltaglalom s oszsza meg kigyelmed is mint tudja nézetét vagy helyeslését. Szerintem tehát egy olly ekének idomát, mint millyet kigyelmed szeretne, — következőleg állitom beszédemmel elé, sa mint lehet egyszerüen előadva, hogy könnyen megérthessük egymást. Mindenek előtt fő-fökellék egy ekénél az, hogy a lehető legegyszerübb, minden alkalomra könnyen igazitható, minden történhető baján legfeljebb kovács, és bognár által segithető, szóval czélszerüségénél fogva tökéletes legyen. Hogy pedig minden nedvnélküli száraz föld szántását tökéletesen végezze, ugy is fölösleges kivánság: s noha az elkésés nem egyszer kényteti a gazdát illy munkára is, de miután illy dolog a vonómarhára terhesen s a földre pedig eredmény nélkül hat, tehát ezen kellék nézetem szerint szükségtelen. Hiszen azt kigyelmed maga is jól tudja, milly rögöket vet száraz földben az eke.

— Igaz biz az! kivált a mi földünkben olly rögök fordulnak fel, mikor egy kis szárazság van, hogy tavaszon a fagy engedtével is alig tudjuk elboronálni; hát ezelőtt, mig ezen boronálás módot az uraság béreseitől el nem láttam, még fejszével is vertük ám!

— Most már arra is van egy eszköz, melly a száraz rögnek parancsol.

— Ugyan úgy-e? — arról még nem hallottam.

— Biz úgy ám! S ha másszor összejőve, beszédünkkel oda kerülnénk, szólandok is róla. Most pedig kigyelmed kivánsága szerint, csak az ekéről. Hogy pedig jobban tájékozhassa magát, addig is mig azokat természetben megnézni mennénk, kisérem magyarázatomat egy kis rajzzal. Igen jól tudja kigyelmed, miszerint legelső dolga a szántóvetőnek ekéjét, a mint az a túlnedves földben talpal, vagy van szüksége a mély szántásra vagy nincs, jó mélyre levenni, minthogy azzal természetesen segitend. De vajjon kigyelmed tudná-e ennek okát nekem megmondani, hogy honnan van az?

— Biz az onnan van, hogy az eke vas a földnek felső nedve alákerül, s ott, a szárazabb földben, a vas és talp meg nem ragadhat.

— Ugy van : de ne feledje, hogy ezen sokszor emlitett talpalás csak a fa ekéknél van, a jóféle vas ekéknél csaknem soha; és hogy mi oknál fogva, azt im megmutatom; nézze kigyelmed itt van :

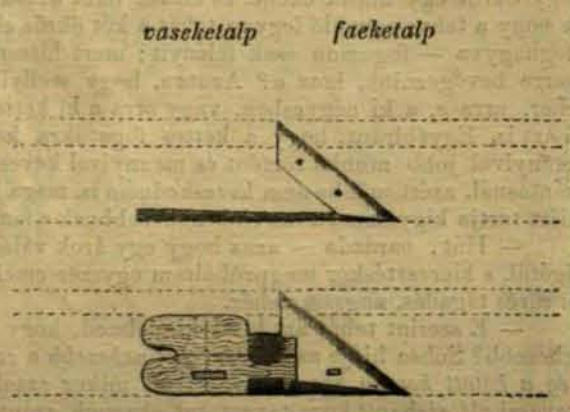

a két eke felforditva s csak a talpat nézve, minthogy a talpalást eszközlő okokat akarom először is megfejteni. A talpalás nem ered tehát egyébből, mint azon darab üregnek földdel megtelésétől, melly az ekevas alatt van; s minthogy onnan ki nem szabadulhat, tehát az alsó földet is magával akarná vinni; de ezt nem tehetvén, fölemelkedik, a mit aztán — mint mondám, hiába ügyekszik a béres lenyomni, mert azzal ugy is vas hegye emelkedik, s még keményebbre rakoszik a föld alá, mig végre vagy emelitéssel, vagy ha ez sem sikerül, kiösztökéléssel lehet az ekétől megszabaditani. Nézze most kigyelmed a különbséget mind a két talpnál; — ugye bár milly jól befészkelheti magát a lágy föld azon üregbe, melly a fa ekénél egész fészek alakban mutatkozik, s mintegy elzárja a föld kiszabadulhatást, a két darabból álló s rendesen egész tompára fürészelt végü fatalp. Nézze ismét a vas eke talpát : hol találhat itt helyet magának a föld, hogy ott szilárdul megállhasson? ugye bizony sehol! vagy legfeljebb a hegye alatt, vagy igen agyagos földben egy újnyira az éle alatti kikovácsolásban.

— Hiszen uram ha azt keressük, még a késre is ragad a lágy kenyérből egy kevés; már pedig néhol olly erős agyagból áll a szántó föld mint a kovász. S most már tökéletesen be is látom, hogy a vas eke a talpalásba különb gyerek, és jóval könnyebb is.

— Ugy van : — és épen arra akarok most jönni, miután a talp már előttünk áll, hogy rajta mindjárt meg is mutathassam azon könnyebbségi különséget, a melly már csak a talpnál is a kettő között kitünik. Mint már emlitém, a vas simább s keményebbsége miatt a földben könnyebben elcsúszik. Igen : de hát a vékonyság mit vétett? Nézze kigyelmed e különbséget : ez a vasból készült alig egy hüvelyknyi talpon jár, mig amaz tuskó idomával egész fenekét elfogja barázdájának, s mind azon részek, mellyek a rajzon bebarnitvák, a földdel érintkezésbe jönnek.

— Igaz biza! — nagy a különbség : aztán a vasa is nagyobb ennek az énfélémnek, pedig az is csak tartóztat az úr szerint rajta valamit. De ha már ugy van, hogy olly sok erőt vesz el a surlódás, ugy a vas eke kormánya sokkal több erőt kérne, mert nagyobb darabon surlódik mint a fáé; s aztán ennek a kormánya noha fából van, de nem tekeredik ollyan sróformára, s nem csavar a fölmetszett föld nyakán egyet, hanem csak odább löki a maga helyére.

— Nem tekeredik ám! de nem is veszi fel a fakormány az ekevasról olly szépen, s nem is forditja olly pontossággal a föld fölületét alulra mint a vasé. És épen ez okból nem hágy maga után mély magházat.

— Már akár mit tart róla kérem, de én a forditását tulságosnak nézem; mert láttam, gyeptörés mellett mit csinál, s hogy forditja egymás hátára a fölszelt gyepet; az pedig már belátásom szerint fölösleges.

— Abban igazsága van kigyelmednek : csakhogy többször fordul ám elő a közönséges szántás, mint a gyeptörés; s a nem gyepet pedig — minthogy az egy darabba nem vál fel — a legjobban forditja. De miután azt nem lehet minden jó eszköznél feltalálni, hogy egyuttal könnyebb is legyen, tehát a szükségesebb kelléket a jó müvelési oldalt mint fődolgot kell felhasználni, ha mindjárt erőt többet igényel is, minthogy mindég előnye van a jó szántásnak a könnyű fölött. Továbbá az is meglehet, hogy a gyeptörésnél nem a jóféle ekét láthatta kigyelmed, vagy talán lovak huzták gyors lépéssel?

— Lovak biz azt; még pedig jó lovak : és alig ha onnan nem történt azon hibás forditás, mert most jön magamnak is eszembe, hogy ha a fogat megiramodik, a kormány két magházat is behány. Ejnye no : lám, — csak hiába az embernek jól meg kell nézni mindent. Ez is meglehet, hogy jó eke volt, s a legjobban forditotta volna ökrös fogattal a földet.

— A meglehet. Most pedig minthogy beszédünkkel az eke kormánynál, s annak forditásánál vagyunk, megmutatom a különbséget, mi oknál fogva lehet a vas jobb és miért a fa kormány könnyebb.

(Vége következik.)

A pipa.

(Franklin iratai után).

Hét éves koromban egy ünnepnapon jó barátim megtölték zsebeimet rézpénzzel. Azonnal egy sátor felé tartottam, hol gyermek játékokat árultak; utközben azonban egy pipának látása ragadta meg figyelmemet, mellyet egy más gyermek kezében láttam. Egész pénzemmel megkináltam őt pipájáért. Alkunk csakhamar megtörtént. Végre haza jöttem, pipázgattam, igen megvoltam elégedve pipámmal, de nem az egész család, mellynek csak háborgatására hoztam. Midőn testvéreim, sógoraim megtudták milly vásárt csináltam pénzemmel, mondák : hogy négyszerte többet adtam pipámért mint a mennyit megér. Ez által figyelmessé lettem, milly szép dolgokat vásárolhattam volna még megmaradt pénzemből, e mellett még jól ki is nevettek, ugy hogy boszuságomban sirtam, mert a csufolás jobban bosszantott, mint pipám örvendeztetett.

Ezen esemény azonban kiirthatlan benyomást tett reám, melly később hasznomra vált; mert gyakran ha valamit akartam venni, különösen szükségtelen tárgyakat; igy szóltam magamhoz : *ne adj sokat a pipáért.*

Midőn felnőttem, s a nagy világba léptem, az emberek cselekedeteit figyelemmel kezdtem kisérni, sokakat találtam, *kik pipájokért, sokat de igen sokat adtak.*

Ha láttam egy nagyravágyót, ki csak a nagyok kegye után törekszik, idejét az elökelők előszobáiban vesztegeti, nyugalmát, szabadságát, erényét és talán barátjait is e czél elérése végett feláldozza, csendesen elmondám magamban : *ezen ember igen sokat ad pipájáért.*

Ha láttam egy másikat, ki buzgalommal vadászsza népszerüségét, szakadatlanul politikai zürzavarokkal foglalkozik, e végett saját kötelességeit elhanyagolja, s magát ezen elhanyagolás által tönkrejuttatja, mondám : *Ez valóban sokat fizet pipájáért.*

Ha egy fösvényt tanultam ismerni, ki minden életörömet megvont saját maga- és embertársaitól, ki az áldott barátsággal is felhagyott, csakhogy kincset kincsre halmozzon. *Szegény ember! mondám : te valóban igen igen sokat fizetsz pipádért.*

Ha egy élvezethajhászszal jöttem össze, ki legdrágább szellemi kincseit, minden gondjait állása javitásának, az érzéki gyönyöröknek áldozta fel, mondám : *tévutra vezetett ember, te önmagadnak gyönyörök helyett fájdalmat készitesz; te igen sokat adsz pipádért.*

Ha valakit látok, hogy szép ruhát, szép házi butorokat, szép négyesfogatot stb. efféléket szeret, mellyek javait fölülmulják, mellyek vé-

gett magát adósságba mártja, s végtére az adósok-börtönébe sétál, akkor azt mondom: *Oh az ő pipája igen drágába, felette drágába került.*

Röviden, beláttam, hogy az emberek nagy része önmagának alkot bajokat, mivel a dolgok becse nincs általok helyesen és tisztán felfogva, innét van azután, *hogy sokat adnak pipájokért.* *Argay.*

Attila.

A nagy világhóditó, a nagy hún király arczképét nyujtjuk olvasóinknak, ki ezernégyszáz évvel ezelőtt élt a Duna és Tisza partjain, kihez olly örömest köti a néphit mai napig is a magyarok ősi hagyományait, s kinek emlékét ujra fölelevenité köztünk egy franczia történetiró remek munkája, melynek magyar kiadását minap jelentettük.

Csodálkozva fogja nézni képünket, ki e munkát s benne Attila rajzát olvasta. Mert vajjon ki ismerne e képre midőn Thierry munkájában (Szabó Károly forditása szerint) ezeket olvassuk:

„A történetirat Attiláról olly képet hagyott reánk, melly után ezen hires barbárt igen pontosan elénk állithatjuk. Alacsony termetü, széles vállu, nagy fejü, apró mély szemü, ritka szakállu, lapult orru s arczszine szinte fekete volt. — Természete szerént hátravetett feje nyugtalanul s kiváncsian körülhordott tekintete, tartásának némi daczos és parancsoló kifejezést adott. „E volt a férfiu, mondja Jornandes, kit örömest idézünk, mert gyermetegen visszaadja a góth nemzeteknél fönmaradt benyomásokat, e volt a férfiu, kire a végzet bélyegét ütötte, ki a népek rettentésére s a világ renditésére született.“ Ha valami fölingerelte, arcza elkomorult, szemei szikráztak; a legelszántabbak nem mertek haragja kitörésével daczolni. Szavait söt tetteit is bizonyos hatásra számitott nyomatékosság bélyegezte; fenyegetni csak rettentő kifejezésekben szokott; ha dult inkább azért dult, hogy romboljon, mint hogy raboljon; ha ölt csak azért ölt, hogy ezer meg ezer temetetlen hallottat hagyjon az élőknek látmányul. E mellett azokhoz, kik tudtak hódolni, nyájasnak, kérelemmel engesztelhetőnek, szolgái iránt nagylelkünek s alattvalóival szemben feddhetetlen birónak mutatkozott. Öltözete egyszerü, de nagyon tiszta, élelme hus volt füszer nélkül s ezt fatálon hordták elé, általában szerény és mértékletes életmódja ellentétben állt a fényüzéssel, melylyet magakörül kifejtve látni szeretett.“

Ezen rajzát adja Attilának Thierry. A ki többet szeretne tudni a nagy király viselt dolgairól, bő értesülést merithet *Szabó* Károlynak a „Vasárnapi Ujság“ m. évi folyamában „Attila élete“ czim alatt közlött czikkeiből s még bővebbet magából a franczia iró munkájából.

S mi joggal adjuk mi mégis Attilának a fentebbi leirástól merőben eltérő rajzát? kérdheti az olvasó. Mire csak azt feleljük, hogy e joggal nem mi élünk először. Mert miután Attilának eredeti arczképe nem maradt, a későbbi idők művészei kénytelenek voltak saját felfogásuk s képzeletök szerint alkotni meg a hún király alakját s arczvonásait. Az általunk közlött rajz nem valami ujtalálmány hanem több század óta járja mint Attila valóságos arczképe s igy található Európa több első rangu képcsarnokában. Első pillanatra valószinünek fogjuk találni, hogy eredetileg magyar ember képzeletének szüleménye.

S miért ne akadhatna ember, ki az Attiláról fentebb közlött leirás hitelességén kétkedjék, miután bizonyos, hogy azon Jornandes, kinek tekintélyére a franczia történetiró hivatkozik, góth eredetü ravennai püspök volt, tehát Attila emléke iránt

ellenséges indulattal viseltetett, s Attila halála után mintegy 100 évvel élt, tehát szintén nem személyesen láthatta, hanem csak szóhagyományból irhatta le Attila alakját?

Maradjunk tehát továbbra is régi rajzunknak hivei.

Zala-Lövő; (Leontium).

(Helynevek magyarázója).

Mi a tájt regényessé, költőivé, édenné varázsolja, az a csörgedező patakok, zajtalanul tova sikamló folyamok és az itt ott hosszu lánczolatban tova nyuló, vagy a sik határon a földből egyszerre felemelkedő hegyek, mellyeknek ormait, vagy oldalait történeti emlékü várromok födik. — Zala megyének sikerült illy költői szépsége miatt kivivni azon elismerést, miként tájai, különösen a Balaton melléki tájak, télszakban Sveicz vadregényes — nyaratszakon pedig az Apenninek, Nápoly és Szicilia édeni tájaival vetélkednek; Nápoly pedig, Degré szerint Salvator Rosájában: egy darab az égből, melly a földre leszakadt. Nézzünk el Zala megye fölött s tapasztalni fogjuk, hogy nincs egy nagyobbszerü halom vagy hegylánczolat a nélkül, hogy kupját vagy oldalát egyegy várrom nem ékesitné s hogy nincs egy mohlepte kődarab halmon s hegyormon, melly egyegy véres esemény szinhelyét ne jelölné, vagy történeti emléket nem hordana. — Lindva vára volt az első, mellynek eredetét s multját mutatám meg e lapok tisztelt olvasóinak a mult évi 42-ik sz. lapban s ismét egy történeti régiség multjával ismerkedtetem meg őket, olly régiségével, melly már a világrendítő Róma birodalma alatt ennek zászlaját viselé homlokzatán. — Ott, hol Zala folyó e megye határát átlépi, a csöndes Zalavölgyben fehér kőházak emelkednek, melylyek Zala-Lövő mezőváros képezik; kétfelől a folyam fölött hegyek vonulnak el, a délről emelkedő hegyláncz hosszan nyujtja karját a vadregényes Göcsejbe s ismét tovavonul, mig homlokán Salom-vár helye (Salamon vára) és Kemend romjai feketélnek. — Zala-Lövő helyén már a nevezetes római Sabaria korában római gyarmat volt Leontium név alatt; nevét némellyek szerint urnőjétől a bájos Leontinától nyeré, mások szerint pedig erőssége s roppant vastagságu falai miatt, millyekre ásás közben most is bukkannak, nevezték Leontiumnak (oroszlány várának). — Hogy római gyarmat volt s pedig nagyobbszerü, igazolják azon sir- és emlékkövek s kőkoporsók, mellyek közől az elsőt 10 év előtt ásták ki a föld gyomrából; ezen emlékkő hosszudad négyszegü alaku volt s rajta ez irat volt olvasható: „Marc. Aurelius Imperator Deo Herculi posnit" az irat két szélén Herculest ábrázoló faragványokkal. Marc. Aurelius pedig K. u. 161-ik évben kezdett uralkodni, a midőn Leontium tán már rég fennállott. — Ugyancsak 10 év előtt 2 darab rézpénzt is ástak ki, egyiket Marcus Aurelius imperator, másikat neje Faustina császárnő arczképével; ástak ki még itt egy kőkoporsót is, ebben por és egy kőlámpa találtatott, ollyszerü, melly az Archaeologia szerint, a föld alatt szabad légtől tökéletesen elzárt körben örökké ég; állitás szerint épen akkor aludt ki, midőn a koporsó felnyittatott.*) — A várnak most már csak helye látszik, mellyet néhol, az időtől még megkimélt roppant s óriási vastagságu kőfaldarabok jelölnek. — Azon korban, midőn a magyar s hazája 150 évre a török rabigába esett, e vár fényében volt s csakugyan a törökök rombolták le több s nevezetesen két más kisebbszerü erősséggel, mellyeknek helyeit ma Egyházasbükk és Ozmánbükk helységek jelölik. Lövőnek már a régi korban nevezék el, e most a völgyben évenkint csinosb és izletesb kőházakkal szaporodó mezővároskát és pedig onnan, mert a Zala folyó jobb vagy déli partján elvonuló hegyek, magasságuk miatt lövőhelyül szolgáltak (a portyázó törökök ellen, s ellenük e hegyen állandó őrpontok állittattak fel, hol gunyhók s később házak épültek s Lövő és más helységeknek veték meg alapjukat). Illy őrpontok s helységek nevei, ámbár ezeket emléktelenül eltörlé az idő, maig is élnek; illyenek: Tompa, Jáhom, Irsa, Keresztur, Sz. Márton.

A Szalavölgyben példabeszéd vagyis szójárás: Szala-vize, Szalarákja, Szala-menyecskéje, s e szójárás a mondottaknak a más vidékbeliek fölötti kitünőséget jelenti. Zala-Lövő nem rég mezővárossá emeltetett s azóta rendes vásárai is vannak; nevezetes a Szala két partját összekapcsoló 6 oszlopon álló kőhid, melly mintául szolgálhat minden hidépitésznek s méltán dicséretére Zalamegyének, melly azt épitteté s épitészének, ki általa e vidékén emlékét örökité.

Dervarics Kálmán (eddig: *Egyházasbükki*).

Falusi iskolatanitók.

A falusi iskolatanitó naphosszat az iskolában működik, növendékeit szoktatva, oktatva és intve; mert mit is tenne egyebet, ez az ő hivatása, mivel nem csak tanitó, hanem nevelő is; sőt magánlakában saját övéi között sem teheti békesen szájába az evő falatot, mert azalatt az oskolából zajos rendetlenség hallatszik, a minek csak a tanitó jelenléte vethet véget; oda siet tehát és ott van közöttök, mig a nap hanyatlásakor haza bocsátja növendékeit s maga is családjához tér. Ez igy van naponta, csak két fél nap van hetenként, mellyen — a növendékek hon maradnak — s a tanitó lakában szabadon töltheti idejét. — Ez alkalmat is használni akarná, iráshoz fogna, de kis ablaku setétes szobájában — kivált borult időben — jól megerőtesse szemeit hogy lásson; felhagy az irással, inkább a szabadba megy, honnét a tiszta légtől megujulva estvére lakába visszatér. Itt — a szabadban eszmélt gondolatit feljegyezné, de övéi szóváltásai megzavarják felfogásait; pedig azt ki nem kerülheti, mivel nincs több szobája egynél maga és családja, sőt még cselédje (ha bir tartani) számára is; van alkalom, hogy az iskolai segélyt kéregető deákoknak, vagy a főbb innepeken templomi tanitást tartó ugy nevezett legatusoknak, és kéregető barátoknak is (miután a lelkész ur több szobáju izletes lakába nincs számukra üres hely) a tanitónál kell szállásolniok. — Bevárja tehát a tanitó az időt, mellyben övéi csendes álomnak adják magukat, akkor olajat tölt mécsesébe és munkához fog. Először is a jövő nap terhéről gondoskodva, elhatározza mire fogja oktatni növendékeit, miképen gerjeszt bennök kedvet tanuláshoz, mellyik természeti tárgygyal fogja megismertetni azokat. stb. Ez megtörténvén, ha a következő napon temetése is lenne, bucsuzó verseket is készit; mert a köznépnél ez a régi elhagyandó szokás még sem maradt el. Ezután már a munkától ellankadt testét nyugalomnak adja.

Hát már más teendője nem is volna a tanitónak? dehogy nem, sőt inkább még sok is volna, a mit jelen helyzetében nem tehet. Irhatna kézi könyveket növendékei használatául; mert a reál és főbb iskolák számára annyi könyv jelenik meg, hogy nem győzzük a hirlapokban olvasni czimjeiket, de a népiskolai könyvekkel vajmi keveset törődnek! ki is törődnék? — a felsőbb iskolai könyveket azon osztályok tanitói készitik, kik azokban működnek, — egyházi beszédeket azon lelkészek bocsátnak ki, kik a sz. igét hirdetik; hát a falusi nép gyermekei számára kik készithetnének czélszerübb könyveket, mint azon tanitók, kik velők töltik majdnem több mint fele részét életöknek. — Hát mért nem készitettek már eddig, s mért nem készitenek mostanáig is? Talán a néptanitók között is vannak ollyanok, kik N. T. Edvi Illés Ur szerint szólva — ugy vannak alkotva már a természettől, hogy népnevelési könyveket irni képesek volnának? Vannak igen is, de hogy nem teszik, ennek egyedüli oka csekély jövedelmük. — Bár a „Pesti Napló" 1854 julius 11-diki száma szerint: Az oktatásügy miniszterium elrendelé, hogy olly községekben, hol az iskolapénz hetenként 1. vagy 2. kr. volt, folyó julius hó elsőtől kezdve $2\frac{1}{2}$ és 3 krra hetenként, vagy havonként 8, 10, és 12, krra emeltessék; de még mind eddig nem jött foganatba, sem hivatalosan nem köröztetett. — Igy, az iskolai szakban emlitettem teendői annyira elfoglalják a tanitót, hogy hivatalos körén kivül semmit sem tehet; a nyári iskola-szünetkor pedig — ha magát és családját a bekövetkező tél hidegétől ruházattal megóvni akarja, vagy arról is aggódik, hogy holta után özvegye és árvái ne kénytelenitessenek a házak ajtai előtt kéregető kolduskénti kiimádkozni a naponkénti élelmet, — külső gazdasági munkához kell látnia. Ez fájdalom! hogy a tanitónak nem csak szellemileg kell a lelki mezőn működni s a gyenge elmékbe a jó magvat hintegetni, a lélek éberség csiráit öntözni, és őrködni, hogy konkolyt ne hincsen közé az ellenség: hanem anyagilag is a földet kell mivelni; — és mind ezen fáradozásai mellett az a kilátása van, hogy holta után családja a legnyomorubb álapotban tengjen.

A kézmives ha elhal, özvegyéről gondoskodik a czéh, s ollyan tapasztalt segédet rendel hozzá, ki a mesterséget folytatja, melly után az árva család tápláltatást nyer. — Ha a földmives kimulik, megmarad földje, az özvegy és árva abból megél; csak a néptanitó szegény árva családjának nincsen fejét hova lehajtania. Vagy talán azok az egyének, — kiket a boldogult tanitó, a boldogult férj és családatya idomitott, — özvegyével, árváival fogják élveztetni hálájok jutalmát. Vagy talán az a haza, — mellynek a megboldogult hü és munkás polgárokat nevelt, — gondoskodik özvegyéről s árváiról? Még eddig sem a haza, sem egyesek nem tették azt. Mig tehát a tanitó jelenje és jövője anyagilag illy szomoru, addig ne reményljenek czélirányos nevelést a legügyesebb néptanitótól is, mit megbizonyithatnak az erre vonatkozó számtalan esetek.

Adja a mindenható Isten, hogy a népnevelés szent ügyét az illetők minél elébb felkarolják s a néptanitók fohászai hálaadássá váljanak!

Greszler Sámuel néptanitó.

Czáfolat Egerből.

A „Vasárnapi Ujság" dec. 31-iki számában egy a „Helynevek magyarázóját" *érdekkel olvasó*, s mint irja, „egri születésü uri ember, ki szülőföldjét mindennek elébe teszi, az általa kutatott helynevek eredetét e rovat alatt a t. közönség elé terjeszteni elhatározá magát", és ez elhatározását Eger neve eredetének fejtegetésével csakugyan foganatositja is; sőt a puszta helynév magyarázatával nem elégedvén meg, egyuttal nekiszánja magát, s rajzát adja Egernek.

Annak, ki Egert nem ismeri, rosz néven sem vehetjük, ha e rajzot netalán hünek tartva azt véli, hogy legalább is a tatárok szomszédai vagyunk. Mi vihette irót „szülőföldjének, hol először szívta az édes hazai

*) Hol vannak vagy elvesznek e régiségek —? *Szerk.*

léget, s mellyet mindennek elébe tesz", illy botor s igazságtalan piszkolására, valóban nem értjük. Hiszen ha ez mind ugy volna is: illy eszélytelen eljárás, illy sértő gyengédtelenség még akkor is bűn volna! Magyar embertől jogosan megvárhatnók, hogy faját még tévedéseiben is szeresse, s hibáiból kimélettel s kegyelettel ábránditsa ki!

De hát mit mondjunk, midőn e czikk majd minden szava merő rágalom, vagy a dolgok állásának teljes nemtudása?

Nem czélunk e badar gallimathias egyes részleteinek czáfolatába bocsátkozni; csak néhány főbb momentumot emelendünk ki.

Midőn a lyceumot emliti föl, csak könnyedén odaveti, mikép csillagászi s physicai műszerei rosz karban vagynak, s az intézet, vagy inkább a roppant épület czéljának ma már nem felel meg. Eszünkbe jut itt egy nagyszerü hivatalos hazugság, melly e századokkal daczoló s legjobb karban levő épületet roskadozónak káromlá. Édes „Helynév magyarázó" ur! Kegyes engedelmével bátrak vagyunk kétkedni, hogy ön ezen intézetet csak megtekinteni is, annál inkább, hogy jelen belállapotáról magát értesittetni sziveskedett volna. Hiszen a csillagászi műszerek azon számmal, mint 40 év előtt, most is megvannak s pedig a legjobb karban. — A physicai szertárt, melly czelőtt két teremből állott, egy uj 28 □ ölnyi teremmel kellett a műszerek szaporodta miatt legujabban bőviteni.— Egri érsek ő excellentiája e jóságban kifogyhatlan széplelkü Maecenas, a mult évben ezer, ez idén pedig már 250 pengő ftot kegyeskedett a physicai cabinet fölszerelésére utalványozni; s az intézeti tevékenyszellemü term. tanár nt. t. Pázmán Alajos ur e jelentékeny összeget a legczélszerübben fölhasználva, muzeumát, mellyet gázvilágitással látott el, olly meglepő csinnal s szakértőleg rendezte, hogy e tekintetben alig van Magyarországban muzeum, melylyel nem vetélkedhetnék.

Mi az állitás utórészét illeti: igaz, hogy jogakademiánk jelenleg nincs; de ha az akadályok, mellyek annak létesitését eddig gátolák, megszünnek: alapos reményünk van, hogy az sem marad el. De ha ez nem történnék is; czéltalannak mondjuk-e azért az intézetet?" Hisz ott vagyon a 4 theol. osztály mint azelőtt; ott a gymnasiumi két fölső osztály, melly a philosophiai 2 osztályt helyettesiti, a megyei növendékpapság czélszerü oktatására; továbbá 2 praeparandiai és 3 elemi iskolai osztály, rajziskola, nyomda legujabb angol és gyorssajtókkal, itt vagynak végre a számos tanárok, hitszónokok és praebendatusok lakai, s igy rendeltetése ez intézetnek terjedtebb, mint volt czelőtt. Tanintézet biz az most is mint volt, és czéljának tökéletesen megfelel.

Jónak látja czikkiró ur egy mellékvágással a főgymnasiumi ifjuságot is megtisztelni, mondván: „Hiába! az egri diákok mindig hiresek voltak." Ha csak azt a malitiát föl nem teszszük iróról, hogy nem találván a jelenben okot a kapczáskodásra, a multnak büneit kutatja föl, hogy piszkolódhassék: hinnünk kell, hogy a jelenről beszél. — Mi a tanulók vétségeit nem igen szoktuk legyezgetni, de az intézetet compromittáló méltatlankodást sem nézhetjük el. Mi lelkiismeretesen állithatjuk, s az egész várost tanunak hivjuk föl, hogy rendszeretetben s illedelmes magaseletben intézetünk ifjusága tökéletesen kielégit minden méltányos követelést; s biztositjuk közlő urat, hogy, ha a feszitő zsidók orrai s fülei, — épek volnának; most az egri diákok azokon hirt szerezni nem tartanák dicsőségnek.

Végre czikkiró az egri tisztesb osztályt könyv- és olvasásiszonyról vádolja a legszerénytelenebb, leczkéző s becstelenitő modorban. — Mi ismerünk Egerben papi és világi urat eleget, s czek közt ollyakat is, kik a fölöslegről nem igen szólhatnak, s mégis a legujabb magyar müvekkel gazdagon fölszerelt könyvtárakat birnak. Ezeknek az a panaszuk, hogy az olvasni vágyókat nem birják kielégiteni könyvekkel. Pedig kölcsönkönyvtárunk is vagyon, mellynek fönállása a részvétlenség miatt épen nincs veszélyezve. Csak egy pillantás az előfizetők névjegyzékébe, meggyőzhette volna az állitásokban igen-igen merész urat, hogy Egerben meglehetősen szeretnek olvasni. Bizony, bizony, volna mit szégyenleni, csak volna kinek!

Ha közlő ur már teljességgel irni akart, és pedig Egerről irni: miért nem fösté azt fényoldaláról? A szülőföld iránti pietásnak egyenes követelménye ez. De ő ezt nem tevé; hanem rágalmat halmoz rágalomra, s jegesztő frivolitással érinti a legtiszteletesb tárgyakat. Vagy nem irhatá le „szülőföldje" intézeteit, azok szellemi irányát s hatályát? A nők pórias korholása helyett mi jól állott volna az angol dámák megbecsülhetlen nőnevelő intézetét megismertetni! Tudnia kell, vagy legalább kellene czikkirónak, hogy ez intézet, mint nagylelkü alapitója, Egernek s vidékének valódi áldása, mellynek nyomatékát azon „olvasni nem szerető," korholt nők jobban értik, mint czikkiró; mert leánygyermekeikkel, — saját kényelmöket föláldozva, — túlnépesitik a már egy emelettel bővitett tágas intézetet. Ezen intézet adand majd nőket és anyákat, de képzetteket, kik „ujságokat, sőt más tudományos iratokat" is olvasandnak az ő lelkének nagy örömére. — Miért nem tekinte be a tudományos intézetekbe? Ekkor a „hires egri diákokkal" talán ki is békült, s a csillagászi és physicai műszerekről kedvezőbben itélt volna. Miért nem emlité meg „szülőföldjének" egyéb nevelő-intézeteit, igen jelentékeny jótékonyalapitványait, s az amugy is tekintélyes könyvtár évenkénti tetemes gyarapodását? De ezeket s másokat czikkiró ur mind ignorálja.

E nyilatkozattal s illetőleg utbaigazitással az igazságnak tartoztunk. Most még csak azt kivánjuk, hogy Egernek olly szülötte, a magyar irodalomnak olly ügyvivője, a „Vasárnapi Ujságnak" pedig olly jó barátja, mint a tárgyalt czikk irója, minél kevesebb legyen. *)

Eger, jan. 18-án 1855.

Farkas Gergely, tanár.

Egyveleg.

— *Régi felirat.* Biharmegyében a belényes-ujlaki reformatusok harangján illy körirat van:

TUI 4Z 1361. DA AKS VRED SINR OK. GIS. ND.
DGAM. CASILPS.

E különös iratnál fogva azon harangot több könyvben igen réginek olvassuk, és sokan gyötrik rajta eszöket, mit jelentsen. Én azt visszafelé olvasom s igy egészitem ki: *Splisák Magdalena, Domino Sigismundo Kornis de Ruska Ad — 1631 Sept. 4. — jutore.* (Splisak Magdolna, Ruszkai Kornis Zsigmond ur segitségével 1631. sept. 4.

Közli Nagy-Kőrösről *G. M.*

— *A mesterségek befolyása az egészségre.* Egy német tudós több éven át vizsgálatokat tett az egyes kézmüvesek egészségi állapotja körül s ugy találta, hogy legegészségesebb mesteremberek a *sütők* (pékek) és *mészárosok;* ezek után következnek az *aranymivesek*, kiket sohasem bánt a hidegláz, vérhas és köszvény. Az *ácsok* között legtöbb mellhártya-gyuladás jön elő, a *szabók* nagy hajlammal birnak aszkórra (száraz betegségre), de legtöbb aszkóros van a *könyvnyomdászok* között. A *kovácsok* igen hajlandók a hideglelésre, a *bodnárok* (kádárok) a tagszaggatásra, a *fazekasok* a kólikára. A *vargák* és *csizmadiák* között sok az egészségtelen és nagy a halandóság; a *takácsok* igen betegesek, de a halandóság nem nagy közöttök.

Tárogató.

x* Magyarország herczegprimása, bibornok ő eminentiája hirszerint f. hó 20-án Pestre érkezik, a bold. szüz szeplőtlen fogantatását illető pápai bulla pedig husvétutáni IV. vasárnapon fog egész Magyarországban s a magyar egyházhoz tartozó koronatartományokban kihirdettetni.

x* *Öntött márvány, tüz- és vizellenes vászon.* Egy Berlinben lakó *Murman* nevü hazánkfia ollyan vegyüléket talált fel, mellyet mindenféle alakban könnyen önthetni, s ha megkövesült, igen szép szinü és simaságu márvány lesz belőle. Irják, hogy az ausztriai távirati (telegraph) oszlopokat már illyen márványkéregbe burkolják. Ugyanezen hazánkfia talált fel tüz- és vizmentes vásznat is, (a melly sem meg nem ég, sem át nem ázik) s jelenleg Berlinben közfigyelmet ébresztett. Jó lenne belőle egy pár felöltőt szerezni azoknak, a kik könnyen tüzbejönnek, és gyakran eláznak.

x* *Templomszentelési hir.* Egy pesti német lap, a „P. Ll." azt irja, hogy az esztergami országos székesegyház jövő május hónapban fog felszenteltetni, a melly ünnepélyes alkalomra *Liszt Ferencz* világhirü zongorász hazánkfia egy uj misét irt, s azt maga fogná igazgatni.

x* *Kövessük a jó példát.* A kolozsvári szinház bukófélben volt, és az a maroknyi magyar nép, melly Erdélyben lakik, azt mondá, hogy „ennek nem szabad megtörténni", s mindent elkövetett szép anya-nyelvünk oltára körül, hogy annak templomát, a szinházat, megóvja. E farsangon álarczos bálok rendeztettek a szinházi alaptőke javára, mellyek másodikáról igy ir a kolozsvári „Hetilap." „Szinházunk alaptőkéje nevelésére rendezett második álarczos bálestélyünk egész városunk diszét, javát, minden osztályait magában egyesité. Nem egytől hallók amaz észrevételt: hogy egész Kolozsvár itt van! Polgári és katonai tekintélyeink, a lelkes hölgy-világ s mivelt férfikar, a haza itt élő ifjusága és a vagyonosabb földmivelő osztály számos egyénei mindkét nemből eljöttek ez estély örömeiben résztvenni, eljöttek a hon oltárán áldozataikat bemutatni. Nemcsak e város lakói, de vidékiek is számosan jöttek be a nevezetes ünnepélyre. — Fénypontja azonban, sőt koronája a feltünően szép estélynek volt azon pompás diszmenet, melyet főuraink és urnőink annak érdekesbitésére eszközlének."

x* *Székesfehérvárott Ferenczy* polgármester, a reáltanoda számára szerzendő gyüjtemények megalapithatására 100 pftot adományozott. — Óhajtjuk, hogy minél több illy polgármesteri tett hirdetői lehessünk.

x* *Tokajban* ollyan nevezetes dolog történt, a minek nemcsak városokban, hanem minden faluban a régen megtörténtek sorában kellene lenni. *Két tüzoltó fecskendő megszerzése elhatároztatott.* A „P. N." levelezője a fölött sopánkodik, hogy bárcsak az illető mester pontosan megtartaná a határidőt, s hogy „az üres pénztár minő képet csinál az 500 pfthoz." Mi az illető gépészről azt hiszszük, hogy lesz annyi lelke, miszerint egy órával sem halasztja el azon fecskendők készitését, mellyek nélkül az ugy is sok csapást szenvedett derék Tokaj folytonos veszélyben

*) Szivesen engedtünk helyet e czáfolatnak. S ha bár megvagyunk is győződve, hogy a mult decemberi ismertetés irója, mint különben is „egri születésü", csupán szülőföldje iránti szeretetből fogott tollhoz: másrészről annyival inkább örvendünk most, hogy a t. czáfoló ur előadása szerint, a panaszok legnagyobb része tulságos vala. Az egri közönség nevekedő irodalmi vonzalmáról pedig mi is adhatunk tanubizonyságot. *Szerk.*

forog, ha pedig pontosan és jól megtartja az alkut, akkor aztán megérdemel egy csikóbőrös kulacscsal a legjobbik *tokajiból*. — Az 500 pftot szivesen befizethetik az üres pénztárba azok, a kiknek házuk védelmére történt az elkerülhetlenül szükséges megrendelés. Egyetértés, igazság és arányos teherviselés sokat elbir a közös bajokból viselni és háritani.

— *Az első aczélharangok* Magyarországon f. évi január 21-én huzattak meg először a *makói* evang. egyház tornyában. Ennek hosszabb leirását közli a „Pesti Naplóban" Szeberényi Andor lelkész ur. Különösen dicséri a harangok diszes alakját és nagyságát. Hangjok ünnepélyes, tiszta és különösen átható, ugy hogy a távolabb eső hallgatók rendesen zenét vélnek a harangozásban hallani. Azon fölül a harangok hallatlan olcsók s e szerint minden tekintetben fölülmulják az eddig szokásos bronznemü harangokat. Ki bővebb értesitést ohajt, forduljon Ocsovszki Sámuel makói vasárushoz, ki a nevezett harangok gyárosaival közelebb viszonyban áll. Ezen gyárosok pedig nem mások, mint azon Mayer és Kühne urak Bochumban Vesztfáliában, kiket lapunk mult évi 6-ik számában emlitettünk. A minthogy örömmel is értesültünk Szeberényi ur emlitett czikkéből, hogy az aczélharangok megrendelésére a „*Vasárnapi Ujság*" czikkecskéje szolgáltatott alkalmat, örülünk, hogy az elhintett mag megtermé gyümölcsét.

— Mult hónap vége felé tűz pusztitott Békésmegye *Szent-András* helységében. Hogy nagyobb veszedelem nélkül mult el a csapás, leginkább és különösen ottani plebános *Zai János* urnak köszönhetik a lakosok, ki nemcsak hogy másokat serkente az oltásra, hanem e részben maga tettleg ment elő jó példával, s nem nézve, ki és mi forog veszélyben, oda sietett, hol legnagyobb volt a veszedelem, ön kezével akadályozva meg a pusztitó elem tovaterjedését. Odavaló izraelita bérlő, Luke Jakab, s mások kiknek vagyonuk veszendőben vala, örök hálával vannak lekötelezve a plebános urnak, emberbaráti, s erélyes tevékenységeért.

— A kecskeméti ref. főiskolában több éven keresztül tanár, a legutóbbi időkben pedig bicskei lelkész néhai *Tomory Szabó* Sándor ur részére tanyitványai, barátai, és tisztelői egy szerény sirkövet fognak a bicskei ref. temetőben állittatni. A sirkő Pesten *Gerenday* Antal jeles, és gazdagon ellátott sirkő-raktárában szakértő kezek által most készittetik. Ha majd kész lesz a jeles mű, bővebben fogunk róla szólani.

x* *Nagy-Kun-Szentmártonból* vett tudósitás szerint a népnevelés ügyében általában, s különösen a vasárnapi iskolák érdekében történtek ollyan lépések, mellyek a szent ügyet jobb jövővel kecsegtetik. A jászkun főkapitány, a ker. kapitány, a helybeli plébános és városi főbiró kiséretében már mult évi septemberben mind az iskolákat, mind a tanitók szállásait kivül-belől megvizsgálta, s a szükséges módositásokról mind a iskolák, mind a tanitók szaporitása iránt intézkedni méltóztatott. — Ez évi jan. 10-kén ismét megjelent ő nagysága, s a néptanitók tisztelgését elfogadván, azoknak leendő jobb ellátásukról gondoskodni kegyeskedett. Egyébiránt a nemes tanács, „mint a helybeli népnevelés erős patrónusa" lelkes főbirájának „jeles példáját követve" hasonlóképen mindent elkövet a népnevelési ügyért. — Sajnáljuk, hogy nem birtuk kivenni a levélből: hánynyal szaporodott a tanitók száma, és mennyivel fáradságuk dija? minthogy számmal csak azt fejezte ki tudósitónk: hogy 1000 vftot alapitott a helybeli plébánus főt. *Trangos* József apát és isk.-igazgató ur vasárnapi iskoláknak még 1848. év előtt, s eddig nincs egyéb forrás, mellyből a három osztályra különzött vasárnapi iskolák tanitói fáradozásuk jutalmát merithetnék. — E nemes származásu alapitvány kamatjából háromfelé ugyan nem sok jutna, kivált ha a kézi könyvek is abból szereztetnek be; hanem azért bizvást hiszszük, hogy a derék község birja is, akarja is tanitóit ugy jutalmazni, mint például *Tata*, a melly aligha népesebb és vagyonosabb város N.-K.-Sz.-Mártonnál.

x* *A dunagőzhajózási társulat* azt ajánlotta, hogy mindazon tárgyakat, mellyek Magyar-Erdély-Horvátországból, Slavoniából s a temesi bánátból a párisi világműtárlatba küldetnek, *Bécsig ingyen szállitja*.

— *Ujabb felhivás*. Az első magyar *festészakademiát* gyámolitó társulat f. é. febr. 1-én tartott választmányi ülésének határozatánál fogva a festészakademiában megürült *segédtanári* állomásra a csőd *február utolsó napjáig* kiterjesztetik. Bővebb értesitéssel szolgál *Pákh Albert* társulati titkár (uri utcza 13. szám, 2. emelet, *délutáni órákban*).

„*Matild és Olga*" czimü három kötetes regényem elhagyta a sajtót, s a szétküldés a t. cz. előfizetők részére megkezdetett. — Kéretnek azért azon t. cz. *ivtartók*, kiknél netán még volnának előfizetők: méltóztassanak iveiket haladéktalanul beküldeni, hogy a szétküldözés hátráltatást ne szenvedjen. Pest, február 2-án 1855. *Ney Ferencz*.

00 *Elemi tanitók és szülék* figyelmét ujolag felhivjuk a *Heckenast Gusztáv* kiadó-könyvárusnál megjelent s a pestvárosi egyet. iskolák igazgatója főtisztelendő *Mayer István* ur által közelebbről egy népes tanitói gyülésben nyilvánosan feldicsért (Lásd „Pesti Napló dec. 10-ki számát) **Iró-könyvre**. Három két-két ives folyamban irni kezdők számára irta *Erdélyi I. Péter*. Az I. folyam magában foglalja az egyenes vonalu kis betüket, a II-ik ezek mellett főleg a görbe vonalakat tárgyalja, a III-dik a nagy betüket s minden szigoru fokozatos egymásutáni rendben, a tanultakat folytonosan ismételve s begyakorolva. E „czélszerü vonalzattal s könnyebbről bajosabbra *fokozatosan* átmenő példányelőiratokkal ellátott irókönyv" mind érintett előnyeinél, mind olcsóságánál fogva, (egy-egy két ives folyam ára 3 p. kr.) teljes mértékben méltó az elemi s vasárnapi iskolák vezetőinek figyelmére s pártolására, annálinkább minthogy nagyobb számu megrendelések, mellyek egyenesen a kiadóhoz intéztetnek, tetemes előnyökben részesülnek.

Alolirt szinigazgató értesiti a *vidéki mindkét nembeli t. cz. szini egyéniségeket*, hogy kiknek f. é. ápril 9-töl kezdve egy évre szintársulatához szerződni kedvük s akaratuk lenne, *Szabadkára* utasitott bérmentes levelük által legfölebb f. h. 25-ig szándékuk s szerződési feltételeiket tudatni sziveskedjenek. — Szabadkán, február 1-én 1855. *Latabár Endre*, szinigazgató.

Adakozás. Boldogult *Fáncsy* Lajos hátramaradt családja számára

Erdélyi Indali Péter, tanár	1 pft.
Lövényi, tanár	3 „
Összesen	4 pft.

Fogadják a t. adakozók a család nevében szives köszönetünket.

A „V. U." szerkesztősége.

Szerkesztői könyvtár.

Hunyadiak kora Magyarországon. Irta gróf *Teleki József*. Negyedik kötet. Mátyás király, Beatrix királyné és Podiebrád cseh király aczélmetszetü képeivel. Pesten, Emich Gusztáv könyvnyomdája 1854. (Ára 3 f. 20 kr. pp). E kötet, mellyben hazánknak Mátyás dicső uralkodása alatti történeteiből az 1468—1476-diki évek vannak kimeritő és alapos részletességgel tárgyalva, mind azon méltó elismerést és dicséretet teljesen megérdemli és igazolja, mellyet ezen irodalmunkban páratlan nagyszerü történeti műnek eddig megjelent (I. II. III. és X.) köteteiről lapunk mult évi folyamának 1-ső számában rövid ismertetésünkben nyilvánitottunk. Az e kötetet diszesitő aczélmetszetek ketteje, Mátyás király és Beatrix királyné dombormü után metszett képei, korán elhunyt müvészünk Tyroler J. vésőjének valódi becsületére válnak, s olly sikerültek, hogy a legfinomabb izlés igényeit is teljesen kielégiti. Jelenleg már öt kötet van a tisztelt gróf nagybecsü müvéből a közönség kezei közt, s a hatodik, mellyben a III. és IV-dik kötetben tárgyalt, eddig ismeretlen és kiadatlan oklevelek fognak megjelenni, (ez az egésznek XI-ik kötetét alkotja) sajtó alatt. A nemzeti miveltség és tudományosság minden igaz barátjával lehetetlen szivünkből nem óhajtanunk, hogy a nemes gróf, közügynek szentelt élte alkonyán, remekműve bevégzésével, fáradhatatlan munkásságának teljes sikerén lelkének valóban nemes örömét, nemzetének legméltóbb tiszteletét, minél tovább élvezhesse.

Anyaszentegyház szervezete. Irta *Szegedi* Kilit, sz. ferenczrendi áldor. A főm. bibornok hrg. primás és szerzetes főnökség engedelmével Pesten, Beimel és Kozma Vazul betüivel 1855. — Nagy gonddal dolgozott kézikönyv, mellynek czélja a rom. kath. egyház vallásos szokásait és szertartásait, s egyéb intézményeit könnyen érthető módon megmagyarázni. Előszavában e panaszos felkiáltásra fakad a szerző: „E hon különféle vidékein munkálódva az Ur szőlőjében, évek tapasztalása azon sajgó meggyőződést érlelte meg bennem, miként a magyar kath. egyház néptestülete annyira járatlan sz. hitünk tárgyaiban, hogy egy 10 éves zsidógyermek alkalmasint fölülmul saját elemében egész kath. népközönséget! Sőt magunk egyházi férfiak is — magamról tudom — megdöbbenve, száraz, kitérő vagy néha helytelen magyarázatot adunk ollykor fölmerülő nehezebb kérdésekre!" Hogy ez többé ne igy legyen ezentul, arra törekszik a jelen munka. Ára 2 ft 30 kr.

Matild és Olga. Regény irta *Ney* Ferencz. Pest 1855. Szerző tulajdona. Három kötetben. Ajánlva mélt. gróf Károlyi István urnak.— E munka számos előfizetői bő kárpótlást találandnak a kitüzött határidőn tuli késedelemért nem csupán a mű erkölcsi irányában, hanem azon körülményben is, hogy az igért 40 iv helyett összesen 47 tömött ivet nyujt a szerző. Ára a 3 kötetnek 3 ft 30 kr.

Gyöngyvirágok. Irta *Spetykó* Gáspár. Pesten 1854. Az ujabb időkben ismét divatva jött tájköltészet legujabb terméke, nehány felvilágositó magyarázattal a munka végén. Ezen gyöngyvirágok hazája a Mátra, különösen Gyöngyös vidéke. Ára?

Szerkesztői nyilt posta.

Foktői I. Szivesen közölnók a „Szózat"-ot, de a specialis érdekeknek alig szorithatunk helyet lapunkban. Az inditványokat illetőleg pedig ugy vagyunk értesülve, hogy e *részben némi kezdeményezés már történt*, mit körülményesebben az illető naptár szerkesztőjétől megtudni, ugy hisszük, bővebb alkalma nyilhatik önnek.

Egy valaki N. Várad: A válasz kiadása azon lapot illetné, mellyben a támadás történt. S ez a tudomány érdekében bizonyosan nem is vonakodnék.

M. I. D—ny: Szivesen üdvözöljük önt. Sajnálkozva kell jelentenünk, hogy az emlitett két czikkről semmi tudomásunk. Rövid idő mulva magán levélben bővebben.

G. K. D—s: A felszólitást közöltük az illető kiadókkal s a hiányok pótlása nem fog késni.

Sz—ó S. G. Szk: Az inditványozott változás tárgyalását egyházi felsőség hatáskörébe tartozónak hisszük.

N. N. M. Cz—a: Váljék egészségökre!

H. M. N. K. M—s: Kivánata szerint átszolgáltattuk a czikket. Jövő számunk a tárgytól bővebben szóland.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**

Nyomtatja és kiadja **Landerer** és **Heckenast**, egyetem-utcza 4-ik szám alatt, Pesten.